

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра ФІНАНСІВ
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою Податкова та митна справа
на тему: **«Оподаткування прибутку банківських установ»**

Виконавець:

студентка 42 групи ФФБС

Коваленко Катерина Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Волохова Ірина Семенівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА-2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Розвиток банківської системи залишається актуальною темою через своє ключове значення для економічного розвитку та фінансової стабільності. Він сприяє збільшенню пропозиції фінансових ресурсів та фінансових послуг, що є важливим чинником для забезпечення доступу до них для всіх верств населення. Банківська система може стимулювати інновації та технологічний розвиток шляхом інвестування у нові технології та цифрові рішення, що сприяє підвищенню ефективності та доступності фінансових послуг. Розвинена банківська система сприяє фінансовій стабільності, забезпечуючи ефективне управління ризиками та підтримуючи ліквідність у системі.

В умовах глобалізації економіки банківська система відіграє важливу роль у забезпеченні міжнародних фінансових транзакцій та обслуговування міжнародної торгівлі. Останні фінансові кризи підкреслили важливість ефективного регулювання та нагляду за банківською системою для запобігання системним ризикам та збереження фінансової стабільності.

Проблеми оподаткування прибутку банків мають велику важливість як для самого сектору банків, так і для економіки загалом. Справедливе та ефективне оподаткування прибутку банків сприяє забезпеченню фінансової стабільності, оскільки це дозволяє їм накопичувати достатні резерви та капітал для забезпечення виплат зобов'язань у випадку стресових ситуацій або криз. Справедливе оподаткування забезпечує рівні умови конкуренції для всіх банків, уникаючи ситуацій, коли деякі установи можуть уникати оподаткування через податкові ухилення або використання податкових лазівок. Система оподаткування може використовуватися для стимулювання інвестицій та розвитку в банківському секторі, шляхом встановлення спеціальних податкових ставок для інвестицій або розвитку нових продуктів та послуг. Податкова політика може використовуватися для контролю за

ризиками в банківській системі, включаючи ризики виникнення бульбашок на ринку нерухомості або інших активів. Крім того, податок на прибуток банків є важливим джерелом доходу для державного бюджету, який використовується для фінансування різних соціальних та інфраструктурних програм.

Усі ці аспекти підкреслюють важливість вирішення проблем оподаткування прибутку банків та впровадження ефективною та справедливою податковою політикою, яка сприяє сталому розвитку фінансової системи та економіки загалом.

Мета кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є теоретизація системи оподаткування прибутку банківських установ, проведення аналітичного дослідження її фіскального та регулюючого ефектів та обґрунтування практичних рекомендацій її розвитку.

Поставлена мета кваліфікаційної роботи бакалавра визначила *завдання*, які були вирішені. Серед них:

- дослідити сутність та особливості оподаткування прибутку банківських установ;
- охарактеризувати нормативно-правову базу оподаткування банківської діяльності в Україні;
- виокремити проблеми та перспективи оподаткування банківської діяльності в Україні;
- проаналізувати надходження податку на прибуток банківських установ до Державного бюджету України;
- визначити результати регулюючого впливу прибуткового оподаткування банків в Україні;
- проаналізувати результати оподаткування прибутку АТ «А-Банку»;
- дослідити іноземний досвід оподаткування банківських установ;
- розробити та обґрунтувати заходи реформування податку на прибуток банків в Україні.

Об'єктом дослідження є економічні відносини між органами державної влади та банківськими установами відносно розрахунку та сплати в бюджет податку на прибуток.

Предметом дослідження є оподаткування прибутку банківських установ в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність методів дослідження: загальнонаукових та специфічних: теоретизації та узагальнення (при дослідженні сутності та особливостей оподаткування прибутку банківських установ; під час виокремлення проблем та перспектив оподаткування банківської діяльності в Україні), аналізу та синтезу (при характеристиці нормативно-правової бази оподаткування банківської діяльності в Україні; при аналізі надходження податку на прибуток банківських установ до Державного бюджету України; при оцінці результатів регулюючого впливу прибуткового оподаткування банків в Україні; при аналізі результатів оподаткування прибутку «А-Банку»), графічного зображення даних, кореляційно-регресійного аналізу (при дослідженні залежності результативного показника та побудові трендових моделей задля прогнозування зростання доходів банківських установ, зростання надходження податку на прибуток від банківських установ до бюджетів усіх рівнів в Україні) тощо.

Інформаційна база. Інформаційною базою проведеного дослідження слугували законодавчі та нормативні документи України: Податковий кодекс України, Закон України «Про банки та банківську діяльність», постанови Національного банку України. Використані статистичні матеріали Національного банку України, Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Державної податкової служби України, Державної казначейської служби України щодо оподаткування банківських установ. Використані наукові дослідження українських та зарубіжних учених відносно проблематики оподаткування прибутку банківських установ.

Обсяг та структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра має

наступну структуру: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (56 найменувань) та 2-х додатків на 3-х сторінках. Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок. Робота містить 13 таблиць, 15 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

у першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ» розглядаються особливості оподаткування прибутку банківських установ, досліджується його сутність; розглядається нормативно-правова база оподаткування банківської діяльності в Україні, проблеми та перспективи оподаткування банківської діяльності в Україні;

у другому розділі «ФІСКАЛЬНА ТА РЕГУЛЮЮЧА РОЛЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК БАНКІВ В УКРАЇНІ» проведено аналіз надходжень податку на прибуток банківських установ до Державного бюджету України, визначені результати регулюючого впливу прибуткового оподаткування банків в Україні, проаналізовані результати оподаткування прибутку АТ «А-Банку»;

у третьому розділі «ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК БАНКІВ В УКРАЇНІ» досліджено іноземний досвід оподаткування банківських установ; розроблені та обґрунтовані заходи реформування податку на прибуток банків в Україні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра проведено теоретичне дослідження системи оподаткування прибутку банківських установ, здійснено аналітичне

дослідження її фіскального та регулюючого ефектів, обґрунтовані практичні рекомендації її розвитку.

Економічна сутність податків з прибутків банківських установ полягає в їхньому впливі на функціонування банківської системи та розподілі ресурсів. Так, встановлення спеціальних податкових ставок або зборів може стимулювати банки до здійснення менш ризикованих операцій або до виконання визначених регуляторами стандартів капіталу та ліквідності. Податкове навантаження може впливати на фінансову стійкість банків. Високі податкові ставки зазвичай обмежують здатність банків накопичувати капітал та резерви, тим самим стимулюючи більш обережні фінансові стратегії. Податок на прибуток надає можливість урядові та регуляторам отримувати інформацію про фінансові операції та стан банківських установ. Це дозволяє забезпечити більшу прозорість та визначеність у фінансовому секторі.

Оподаткування прибутку банківських установ виконує цілий ряд функцій: фіскальну, стимулюючу, ризикообмежувальну, які досліджено.

Порівняно із господарюючими суб'єктами, які мають на меті виробництво товарів, надання різнорідних послуг та виконання робіт, податковий механізм регулювання діяльності банківських установ повинен, і фактично має суттєві особливості через важливість банківської діяльності для розвитку економіки країни. Відповідно, проведено дослідження елементів механізму оподаткування прибутку банків. Виокремлений склад доходів та видатків банківських установ з метою оподаткування.

Оподаткування банківської діяльності в Україні стикається з рядом вагомих проблем, які впливають на особливості виконання податками фіскальної та регулюючої функцій. Особливо це стосується оподаткування прибутку банківських установ. Окремо розглянута проблеми збитковості діяльності банків, оптимального податкового навантаження на прибуток, відсутності необхідних податкових стимулів до розвитку та кредитування

реального сектору економіки, зменшення ризиків діяльності банківських установ через оподаткування тощо.

Встановлено, що податок на прибуток переважно надходить до Державного бюджету України. У повному обсязі сплачують державні банки. Щодо приватних комерційних банків, то податок на прибуток від їхньої діяльності зараховується також у невеликому обсязі до місцевих бюджетів. У 2023 році до Державного бюджету України надійшло 12,8 млрд. грн. податку на прибуток банківських установ, а це на 1,6 млрд. грн. перевищує надходження попереднього року. Аналіз виконання доходної частини Державного бюджету України показує різні темпи зростання надходжень податку на прибуток банківських установ, темпи зростання податкових надходжень Державного бюджету України, темпи зростання надходжень податків на доходи, податків на прибутки до центрального бюджету країни та темпи зростання надходжень податку на прибуток підприємств. Варто зазначити, що питома вага податку на прибуток банківських установ у податкових надходженнях Державного бюджету України за досліджуваний період суттєво зросла. У 2018 році вона складала лише 0,286% усіх податкових надходжень Державного бюджету України. У 2022 році частка суттєво збільшилася – у 4,1 рази порівняно із показником 2018 року. У наступному році показник досяг рівня 1,063% податкових надходжень Державного бюджету.

Відповідно до попередніх проаналізованих тенденцій зростає роль банківських установ в оподаткуванні прибутку. Якщо у 2017 році банківські установи склали лише 2,6%, то у 2019 році – вже 5,2% загального обсягу платежів податку на прибуток до Державного бюджету від усіх платників. І тут ми можемо побачити тенденцію зростання питомої ваги банків, які перехоплюють місце страхових компаній щодо формування Державного бюджету України за рахунок надходжень податку зі своїх прибутків. І якщо частка банківських установ у 2018 році склали лише 62%, то у 2023 році вона зросла до 80%.

Нами встановлено, що у 2022 році надходження податку на прибуток від банківських установ склали незначний розмір - 0,215% ВВП, а це є майже максимальне значення впродовж 2018 – 2022 років. Мінімального значення показник набував у 2018 році – 0,061% ВВП.

Банківські установи приватного сектору економіки сплачують податок на прибуток також до місцевих бюджетів. Це обласні бюджети, куди зараховується 10% усіх сплачених сум податку. Досліджуючи структуру надходжень податку на прибуток до місцевих бюджетів України у розрізі платників, ми бачимо зростання питомої ваги банківських установ з 2,1% до 3,2%.

Динаміка надходжень податку на прибуток банківських установ до бюджетів усіх рівнів в Україні показує зростання показника. У 2023 році банками було сплачено 14 212,3 млн. грн. податку на прибуток, який, як ми вже з'ясували надходить переважно до Державного бюджету України. Стабільне зростання платежів дозволило нам побудувати модель тренду, Відповідно, у 2024 році ми прогнозуємо, що бюджети усіх рівнів одержать: 16367,9 млн. грн. податку на прибуток.

Динаміка надходжень податку на прибуток банківських установ до зведеного бюджету відносно їх загальних активів (станом на 1 січня наступного року) показують, що поступово зростають обсяги сплати податку на прибуток відносно обсягів їхніх активів. У 2023 році показник вже досяг рівня 0,43%, а це в 3,3 рази перевищує дані 2018 року.

У 2023 році банки одержали 446,3 млрд. грн. доходів із різних джерел, що на 88,7 млрд. грн. більше показника 2022 року. Стабільне зростання доходів банків дозволило нам побудувати модель тренду, яка дозволила нам прогнозувати цей показник на 2024 рік (це 328,9 млрд. грн. доходів).

Аналіз результатів оподаткування прибутку діяльності АТ «А-Банку» дозволив нам зробити висновки щодо структури активів та пасивів банку, його фінансових результатів. За результатами 2023 року АТ «А-Банк» має сплатити до бюджету податок за нормою 50% від оподаткованого

прибутку. Це 560,9 млн. грн. У минулому році банк перерахував до бюджетів усіх рівнів найменшу суму за весь період, який нами досліджується, – лише 51,1 млн. грн. Такі суттєві коливання розмірів нарахованого податку на прибуток АТ «А-Банк» не дають нам можливостей здійснювати прогнозування цього показника за лінійною трендовою моделлю. Рівень її достовірності незначний і складає лише 36,7%.

Розгляд можливостей застосування зарубіжного досвіду для вдосконалення системи оподаткування прибутку банків в Україні дозволило нам розробити власні пропозиції її покращення, серед них:

запровадження диференційованих ставок податку на прибуток банківських установ; встановлення підвищеної ставки податку на прибуток, якою варто оподатковувати високомаржинальні операції на фондових і валютних ринках, а також ризиковані операції;

через зменшення податкового навантаження слід стимулювати кредитування банками реального сектору економіки;

запровадження зарубіжного досвіду оподаткування чистих або валових активів банківських установ, їхніх витрат чи зобов'язань;

скасувати можливості для банків зменшувати оподатковуваний прибуток на створені страхові резерви за операціями, які носять спекулятивний характер або ознаки шахрайства;

розширити базу оподаткування за рахунок поновлення оподаткування сум, одержаних від дооцінки іноземної валюти через курсові різниці, яка банком придбана з метою перепродажу;

заборонити практику попереднім числом запроваджувати податок на прибуток за попередній рік у більших розмірах, ніж зазначалося на початку фінансового року.

АНОТАЦІЯ

Коваленко К.С. «Оподаткування прибутку банківських установ»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «07072 Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Податкова та митна справа».

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі розглядається економічна сутність оподаткування прибутку банківських установ, її особливості; розглянута нормативно-правова база оподаткування банківської діяльності в Україні; розкриті проблеми та перспективи оподаткування банків. Проведено аналіз надходження податку на прибуток банківських установ до державного бюджету України; розкриті результати регулюючого впливу прибуткового оподаткування банків в Україні; проаналізовані результати оподаткування прибутку діяльності АТ «А-Банку». На підстав вивчення іноземного досвіду оподаткування банківських установ проведено обґрунтування заходів реформування податку на прибуток банків в Україні.

Запропоновано: запровадження диференційованих ставок податку на прибуток банківських установ; встановлення підвищеної ставки податку на прибуток, якою варто оподатковувати високомаржинальні операції на фондових і валютних ринках, а також ризиковані операції; стимулювання кредитування банками реального сектору економіки тощо.

Ключові слова: податки, податок на прибуток, податкові надходження, оподаткування банків, доходи банків, видатки банків, прибутки банківських установ.

ANNOTATION

Kovalenko K.S. "Taxation of profit of banking institutions"

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty "07072 Finance, banking and insurance"

(code and name of specialty)

under the educational program "Tax and Customs Affairs".

(name of educational program)

Odesa National University of Economics. - Odesa, 2024.

The work examines the economic essence of banking institutions' profit taxation, its features; the normative and legal basis of taxation of banking activity in Ukraine is considered; revealed problems and prospects of taxation of banks. An analysis of income tax from banking institutions to the state budget of Ukraine was carried out; revealed the results of the regulatory impact of income taxation of banks in Ukraine; the results of taxation of the profit of "A-Bank" activities were analyzed. On the basis of the study of foreign experience of taxation of banking institutions, the justification of measures for reforming the income tax of banks in Ukraine was made.

It is proposed: the introduction of differentiated tax rates on the profit of banking institutions; establishment of an increased income tax rate, which should be taxed on high-margin operations on the stock and currency markets, as well as risky operations; stimulation of lending by banks to the real sector of the economy, etc.

Key words: taxes, income tax, tax revenues, taxation of banks, income of banks, expenses of banks, profits of banking institutions.